

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 1. avgusta 1870.

List 15.

S o n e t.

Pobeli s cvetjem se drevó spomladi,
Vertnarju preobilen sad obéta,
Vesel naprej že kóše za-nj si spléta,
Ker več ga upa, kakor po navadi.

Al' ker so dnevi zdaj šé merzli radi,
Lej, v noči pade slana, ropar cvéta!
Po vodi šel ves up je tega leta, —
Tolazi se s prihodnjim v novi nadi.

Ko včasih se človeku kaže sreča,
Že misli, da dobil bo hribe zláta, —
Naenkrat pa ogoljufa lažeča:

Prihodnost pa imá zaperta vrata, —
Zató gorí naprej mu upa sveča,
Doklèr ga ne zasuje v grob lopata.

Fr. Cimperman.

Značajnost.

Kdor se stanovitno derži vzora, ki ga je spoznal za dobrega, ta je značajan. Govori se pa po navadi od dobrih, slabih in plitvih značajev. Kdor ima pred sabo vzvišen nraveni namen in se trudi za tem vzorom, imenuje se njegovo prizadevanje dober značaj ali sploh značaj.

Kdor se pa stanovitno in dosledno derži krive misli in tudi tako ravná, ima slab ali hudoben značaj. Plitev značaj je pa ravno nasproten določnemu značaju; na videz doslednje tava za nejasnim vzorom, ali se ravná po navadah, ki same na sebi niso hude; tako, postavim, bi nekteri rad vsem vstrezal

i. dr. Breznačajen je po navadi to, kakor nesramen nezvest; tak pridevek se daje človeku, ki skazano zaupanje v zlo obrača. Ljudje pa, ki ne pridejo do dobrega spoznanja in niso stanovitne volje — dasiravno niso hudobni — niso samostojni, in so omahljivega značaja. Beseda „značaj“ je že v ožjem pomenu dober pridevek, vsaj tako, kakor se v življenji navadno rabi. N. p. v stavku: „On je mož značajen“, ne bo nihče hotel kaj dvoumnega povedati, marveč si bo pod to besedo mislil kaj hvalevrednega, in v tem smislu je resničen tudi drugi stavek: „značaj kinča človeka, vzlasti moža“. Brez značajen človek t. j. takošen, ki hoče prevariti zaupanje, ki se je v vanj stavilo, je zaničevanja vreden, in vsak naj se ga ogiblje. Kolikor bolj mož v svojem vsakdanjem življenji občuje s svetom, in kolikor bolj imeniten je njegov stan nad drugimi, toliko bolj mora biti značajen, toliko bolj se mora zavedati svojega nravnega cilja in deržati se svojega vzora, da zadostuje tirjatvam, ki se stavijo na njegovo značajnost. Podložni spoštujejo svojega prednika toliko, kolikor je značajen. Naj večje vednosti in še celó mnogo čislano bogastvo malo ali nič ne veljajo — pri neznačajnem človeku; — umetnost in denar cení se v tem trenutku, pa brez značajnega človeka zaničujejo ali zasmehujejo. Brez značajnejš je res velika sirota.

To naj bo v obče povedano, sedaj pa: zakaj je posebno ljudskemu učitelju značajnost potrebna.

Izvira pa ta potreba

1. iz njegove službe v šoli;
2. iz razmere, v kateri je z otroci svoje šole do njih staršev, do učencev samih in sploh v njegovem zasebnem življenji;
3. iz njegove razmere do prednikov in tovaršev;
4. iz dolžnosti do samega sebe in
5. iz njegovega stanü do sedanjega veka.

I.

Pred vsem je učitelju potreba, da si prizadeva za nravno popolnost svojega značaja. — Kako more um bistríti, serce blažiti in žlahniti tisti, ki sam ni takošen. Iz tega pa sklepamo, da mora človek to, kar hoče v duševnem oziru iz svojih učencev napraviti, poprej sam biti. Ako hoče učitelj, da bodo njegovi učenci krotki, pohlevni in ponižni, bo to javoljne ali vsaj z veliko težavo dosegel, dokler ni sam tak. Kar učitelj uči,

morajo učenči nad njim videti. — Značaj pa se ne razodeva samo v puhlih in praznih govoricah, ampak tirja stanovitno odločno postopanje; kjer pa tega ni, dvomljiva je vsa delavnost učiteljeva. Münch v tej reči tako govori: „Učitelj mora več delati s tem, kar je, nego s tem, kar vé; ako se v njegovi osebi kaže strah božji in krepost, je že polovico svojega dela opravil.“ Učitelj je v svoji šoli:

„1. učitelj resnice in kreposti pri toliko nevednih; 2. namestnik toliko staršev; 3. duhovni oče teh otrok; 4. gojitelj dušne odgojilnice v soseski; 5. vidni angelj varh pri otrocih; 6. nadzornik tempelnov sv. duha; 7. spremljevalec in kazipot toliko mladim romarjem do Boga, njihovega očeta.“ To pa je učitelj le takrat, ako se v tem, kar nrvnost tiče, sam doveržen, in si tako ume veljavo pridobiti. Dr. Harnisch pravi: „Za šolsko odgojo prav posebno dela učiteljev značaj in njegovo obnašanje. Kakor žarki, ki od solnca izhajajo, na raznih rečeh razno odsvitajo, tako grejo tudi od učitelja duševni žarki na učence, da se tam razno odsevajo.“ Žarke, ki od učitelja izhajajo, sprejema učenec enako kakor solnčne žarke. Ako učenec čuti, da je njegov učitelj vedno merzel in čmern v šoli, ako čuti, da je njegovo prijazno prizadevanje le spaka, ako čuti, da učitelj danes tako, jutri tako ravná, da omahuje v svojih načelih, vse to je veliko zlo. Ako je pa v učiteljevih zapovedih in ukazih terdna značajnost, in je to vse določno in pametno, ako učitelj z lepim zgledom učencem sveti in ume zbujati keršansko-pobožne misli, potem odgoja napreduje brez vseh drugih umetnij.

Značaj učiteljev ali gojiteljev se v zgledu naj lepše sam naslikuje, in koliko je ta slika vredna, ravná se zopet po delavnosti učiteljevi.

Kellner pravi: „Resnično je, da učitelj več dela s svojo osebo — z vsem svojim vnanjim obnašanjem, kakor z besedo, in da le tačas spolnuje učitelj svojo nalogo, kedar se beseda z djanjem vjema.“ Spešna odgoja in spešno podučevanje tirja v prvi versti neomahljiv, samostalen, moški značaj v besedi in v djanji. Tak značaj pa ne pride sam po sebi; s trudom se pridobiva, in ne hipoma, ampak s časom se doverši to izobraževanje. Učitelj mora pri otrocih podlago postaviti, da bo njihova volja močna, stanovitna, da postanejo iz njih pozneje krepki značaji; kako bode pa tak, ki ni izobraženega značaja,

drugih značaje izobraževal? Kar človek sam nima, tega tudi drugim ne more dati.

Da je učitelju treba verlega značaja, pride tudi od stopnje, na kateri je v soseski do staršev, do njih otrok in sploh do soseske.

Soseska rada učitelja opazuje. Vse oči se v vanj obračajo, vsaka beseda se pretehtuje, vse njegovo delovanje se na vse strani presoja in preskuša. Kaj tedaj, ako ta ljudska sodba ne najde nad učiteljem stanovitnega značaja, marveč omahljivega človeka — ako najde moža, ki tu graja, kar je tam hvalil, ako najde priliznjenca in hinavca, ako učenci zapazijo, da učitelj drugače uči, drugače pa ravna! Kje je potem značaj, in koliko sadu more pričakovati taki učitelj? Zgledi iz vsakdanjega življenja naj mi na to odgovoré; koliko pa opravi tudi taki učitelj v šoli? Kellner o tem pravi: „Gorje učitelju, ako o njegovem življenji ljudje z glavami majejo in kterege starši ne spoštujejo odkritoserčno; tako spoštovanje pa je sad kersčanskega življenja, ter se ne dá zapovedati, ampak se le pridobi z zatajevanjem in vestnostjo do samega sebe“. Ako pa domača hiša učitelja ne spoštuje, ga tudi šolski otroci ne bodo.

V vsakem oziru blagor možu, ki je odločnega in stanovitnega značaja; vse časti je vreden, vse ga spoštuje, ljubi in mu zaupa, in njegovo delovanje je blagovito, vzlasti če je tudi dober kristijan. Tedaj pri nadaljevalnem poduku stavljam v prvo versto izobraževanje značaja, ker je to zelo koristno za naše delovanje.

Verlega značaja je učitelju tudi potreba oziroma na njegovo občevanje s tovarši in s predniki.

Učiteljski stan ima dosti težav in neprijetnosti, v katerih si učitelj ne more in večkrat tudi ne sme sam pomagati, in tedaj mora zateči se do svojih prednikov. Predniku to ne more vse enako biti, komu da svetuje, pomaga, preden kaj stori, preden kaj ravna, oziral se bo na osebo, na značaj, kteremu bi imel pomagati.

Ako učitelj zasluži zaupanje svojih prednikov, ako se more verjeti njegovi besedi, ako je že njegov osebni značaj si pridobil dobrohotnost pri njegovih prednikih, takemu bodo v vseh okoliščinah radi in z veseljem pomagali njegovi predniki.

Učiteljski stan ima pa tudi veliko odgovornosti. Vsak prednik, ki učitelju izroča te dolžnosti, mora vedeti, da vsa

sredstva, vse nadzorništvo in verdevanje ne zadostuje, da bi kdo svoje dolžnosti na tanko spolnoval. Porok je tukaj le zanesljiv in pošten značaj.

Tudi učitelji med sabo vedó ceniti blagi značaj. Bolj ko si prijazen in odkritoserčen v svojem značaju do svojih tovaršev, toliko bolj te bodo čislali in spoštovali. Prevzeten, napuhnjen pa le samega obrajšta, drugi ga ne čislajo, vsak človek le toliko veljá, kolikor more plačati; kaj pomaga človeku, ako se samega previsoko cení.

Blagi značaj zedini v sebi vse tiste kreposti, ki se morejo tirjati sploh od moža, vzlasti pa od učitelja. Slab značaj pa kaže nad možem vse pomankljivosti, tedaj ga nihče ne spoštuje. Ker je pa tako, nastopi pa vsakemu človeku dolžnost, izobraževati svoj značaj in sicer iz dolžnosti do samega sebe, ker nihče ni rad zaničevan.

Stari in mladi Slovenec.

II.

Haba.

O. Haba f. noxa, habiti - blja - biši corrumpere, — se abstinere, habenü adj. miser.

S. Nsl. je haba ala krilo, habast; po - habiti to kar pokvariti, pokaziti (Jarn. hubiti - gubiti); habati parcere, - se cavere.

Hapati.

O. Haplja - lješi ali hapaja - ješi, hapljati, hapovati, hopiti - ati mordere, hupati - hapati prehendere.

S. Kar nsl. hapniti - hopniti; stsl. hvanaŕi, hvatati - iti rapere, prehendere, hvativŕstvo rapacitas; hvativ je torej rapax.

Hvalivü.

S. Tako i hvalivü adj. gloriosus; hvalitŕnü, hvaliba, hvalŕnikü - lŕci laudator, nsl. hvale - leta, hvaleška; hvaliti se kar stsl. hvastati - aja - ješi gloriari (cf. hlastniti — tati).

Hlepiti.

O. I hlöpiti - plja - piši, hljup - hlup - hlepiti, hupati mendicare, hlepŕčŕj, hupavü mendicus, i hupavü superbus, hupavostŕ superbia.

S. Nsl. je hlepeti - im, pohlepen avidus; stsl. hlepütati avide bibere cf. hliptati (nach Luft schnappen, hlip Lebensluft), hlipati singultire, hlepetati cachinari.

O. Hubavü je stsl. adj. pulcher, hubavístvo, hubostí p. rajska pulchritudo, serb. bulg. hubav, hubavina.

Hodataj.

O. Legatus, mediator, — byvaatü conciliat (cf. mlat. tu inter illum et nos medius discurristi), — taiti — jstvovati conciliare, — ici — ica qui — quae conciliat; hodati - aja procurare.

S. Thema hod; hodü, hodokü viator, hodící ambulans, hodivü (i plavivü), hodilo; hodi, hodite interiectionum vim habet (φέρει, δσῦτε).

Hotí.

O. Hotí f. desiderium, pellex, hrov. hotnica adultera, hotíno libenter, hotitelí, - línü adj. qui vult.

S. Hotiv, hot - hočliv, shoten, hotlivec, hotivica, hotlivost - tinstvo, serb. hotimac - mica, - imski, - imstvo itd., kar pohotí f. - tñü - nikü - livu libidinosus, cupidus, lascivus.

Hrakati.

O. Hrakü - češi screare, harkati - anije screatio; hraharkotina vi kosti pituita (Schleim, Schnupfen), mali succi, — inñü; hrakavü laesus.

S. Nsl. harkati i hrakati, hraček, habd. hrakelj screatus.

Hrepetivü.

S. Hrepetivü je stsl. hinniens iz hrepetati - šta - šteši hinnire, - tanije hinnitus.

Hula — hyla.

O. Hula - ljenije blasphemia, contumelia, huliti - ločlivstvovati blasphemare, contumelia afficere, - lñü - nikü maledicus; hyla malitia cf. pohylü curvus, serb. hila dolus; hyna fraus, hyniti-nja-niši decipere, - njenije deceptio.

S. Hulavic, hulež, huliti se, hiniti decipere, hiniti se kar hliniti se, hinjenje, hinavec, hinavski, hinavščina, himba in hlimba, serb. hinac, zlobe i hine (fraudes).

P a s i z e m l j e.

Spisal *Fr. Govekar.*

(Dalje.)

Merzli pas zemlje.

Oba merzla pasa sta iz dveh okroglih poveršin, kateri ste skoraj $\frac{1}{10}$ del zemlje. Severna ali polnočna stran obsega severno morje, evropejsko, azijsko in amerikansko obrežje, južna stran pa južno morje in še šesti del sveta. V tema pasoma so dnevi in noči dolgi po 1 — 6 mesecev. Letna časa sta le dva, brez posebno občutljivih prestopov, namreč: dolga in zeló huda zima, in prav kratko, včasih prav gorko poletje. Tukaj po leti po več mesecev solnce ne zaide, po zimi se pa zopet po več mesecev ne prikaže. Solnce je bolj podolgovate podobe, in se more s prostim očesom gledati, ter otaja in ogreva po leti zemljo toljko, da zamorejo prebivalci Islandije in Grenlandije nekoliko solate, krese, zelja, peteršilja in krompirja pridelati. Se vé, da so še te rastline vse pokvarjene podobe in da tudi nimajo tacega okusa in moči, kakor pri nas pridelane. Tukaj zemlja sama od sebe rodi le kako mahovje, trave in zelišča, post. jelenovec, islandski mah, jagode in zličnik. Po zimi, o času dolgih noči, v teh strašnih puščavah je vse, kakor da bi pomerlo. Še tako gibljivo, zibajoče, peneče in zaganjajoče morsko valovje zmerzne; ukleni in premaga ga mogočna roka strašne zime. Svojo moč zima začénja meseca prosenca; mraz nastopi do 40—44° R. stopinj. Led je debel 15'—20' in terd kakor železo; iz snega režejo štirivoglata strani, iz katerih si potem napravljajo svoja stanovanja. Vsa jedila in pijače zmerznejo, in še srebro tako zamerzne, da se dá kovati. Sedaj pa pokaže narava očesu vso krasoto in lepoto, ki si jo zamore kdo misliti v tem pasu. Kamor seže pogled, ni družega, kakor sneg in led. Nepregledljive snežne pustinje in iz snega nakopičeni hribi se vidijo. Ves zrak je poln letečih snežnih drobcev, in od tod nezumno migljanje in bliščanje. Mertvaško tihoto moti le hrušenje in bučanje viharjev, pokanje snega in zevajoče zemlje. Nahajajo se tudi na tem neizmernem snežnem polji po 60—100 milj velike planjave s plavajočimi snežnimi hribi, kosovomi in ploščami. Taki plavajoči snežniki, po več mil dolgi, več sto čevljev visoko gledajoči iz morja, so naj veličastnejši prikazen merzlega pasa.

Brodnarji jih že od daleč zapazijo, vsled daleč okrog razširja-jočega mraza, in njih neizmerno belkaste svetlobe, kar imenujejo „ledeni ali merzli pogled“. Od blizo pa prekosé vso barvino krasoto in bliščobo. Eni teh plavajočih snežnikov so leskeče beli ko srebro, drugi zeleni kakor smarag, zopet drugi višnjevi, kakor jasno nebo. Sploh vse mavrične barve se v teh kristalnih veličanskih podobah leskečejo in spreminjajo, iz katerih privró mnogokrat srebro-beli studenci.

Čudovite so barve teh plavajočih snežnikov, pa naj živejša fantazija si ne more čudoviteje naslikati njih različnih postav in podob, ktere se podé v naglem tiru ena za drugo, ter se med gromnim ropotom ena ob drugo razbijajo in pogubljaajo. Tukaj plavajo orjaški kamenji z visokimi slemenii, vrhovi in zidovi, tam razbito poslopje in ledeni slavo oblóki, tam zopet kup piramid, i. t. d. Res čaroben je pogled, kedar razliva namesto solnca čudna „polnočna zarija“ v nje svojo čarovno svitlobo. Utrinjajo se s černih oblakov zaporedoma rudeči, višnjevi in rumeni plameni, kateri pa kmali zginjajo, da se potem v toliko večjem številu in krasoti zopet očesu pokažejo. Združijo se potem v eni široki in svitel barvini obok, kateri se vidi na horizontu. Okó ta spreminjava vedno na novo mika, ker se ta prikazen vedno skriva in zopet prikazuje, migljá, se trese in ziba, ter se različne barvine luči sedaj gori, sedaj doli utrinjajo.

Le prebivalci severnega tečaja in kitolovci obiščejo te žalostne in strašne puščave in otoke, kjer bivajo le beli medvedje, mroži in morski psi, ter se v valovih dervé kiti, kašelite ali glavači, samorogci ali narvali, ploče ali kambali, in druge morske ribe, na ktere straži tako zvana morska hijena ali morski volk. Med temi strašnimi gosti najdemo tudi znanega slanika, in kakor znamenja pričajo, se mu mraz prileže, kajti o času drestitve priplavajo v obilnem številu k morskim brežinjam, kjer jih na milijone polové, ter jih potem v vse pase zemlje razpošiljajo. Na planjem se nahaja trume plašno letečih in gerdo vpečih morskih ptic, n. pr. potapljavec, gage, race, tanovšice ali galebi in druge, ktere se živé od ribjega lova, ter stanujejo in gnejzdijo po kamenji in votlinah o bregu morja.

Zastonj pa išče in pogleduje naše okó po kakem drevesu ali germiču, kajti do 70° ne zamore dosti rasti, in še to, kar zraste, je večjidel le pritlikovec in pokveka. O sibirskem bre-

govji so velike močvirne planjave, bogata ribja jezera in reke, velike pustine z mahovjem, travami in jagodami, po katerih tekajo severne lesice in volkovi, ter se mirno pasejo čede deržežev, sobol, tudi velika bela podlazica in lesica. V severni Ameriki dela in stavi bober svoja stanovanja v reke, in serditi medved lovi paseče se bivole. V Sibiriji izkopavajo posebno čudne kosti nekega predčasnega slona, mamut imenovanega, tudi bivola in nosorožeca, ter iz tega sklepajo, da, ali je bila pred časom ta dežela zeló gorkejša, ali pa, da so to priče še vesoljnega potopa.

Posebno čudna prikazen merzlega pasa zemlje je tudi otok Izlandija. Vkljub, da je ves otok vkovan v veden led, je vendar v njegovi sredini ognjišče vedno gorečega ognja, ter meče včasi iz svojega širocega žrela visoko pod nebo strašno veliko in hudo razbeljeno kamenje in žerjavico, koja se daleč v okolici razgublja. Zopet iz drugih krajev pa vró vroči studenci iz zmerznjene zemlje po 20' debelimi stolpi po 80' visoko pod nebo, kakor iz umetno napravljenih vodometov.

Prebivalci merzlega pasa morajo se boriti s pomanjkanjem in potrebo vsake verste. V severni Ameriki prebivajo Eskimo v svojih revnih iz kamenja, mahú in zemlje ali snega narejenih bajtah, ktero si za silo razsvitljujejo z ribjo mastjo; oblačijo pa se od nog do glave v kožo morskega pesa, kterege znajo ubiti iz svojega iz štang narejeniga in kožo prevlečenega čolna. V severni Evropi in Aziji živé Laponci, Finlandci, Samojedci in drugi od mleka in mesa deržežovega; z njegovo kožo pa se oblačijo. Tudi ga vpregajo, ter jim ta žival služi za vse potrebe. Kemčadalci vprezajo divjega pesa v seni, njih hrana so ribe in perutnina. Živé pa se tudi od lova lesic, sobolov in drugih kozuhastih živali.

Prebivalci merzlega pasa so navadno zeló majhne postave, (merijo le 4' — 5'), pogreša se tudi pri njih vsa omika, ker jim mnogoverstne potrebe in čas ne dopušča, da bi se po okoliščinah izobraževali. Vendar vkljub vsej sili in potrebi oni ljubijo svojo domovino in o njej v pesmih prepevajo.

(Dalje prih.)

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

Med Oplotnico od zahodne in med Bistrico in po njenem iztoku med Ložnico od vzhodne strani, se razprostirajo od

Pohorske strani proti Dravini griči, ki podaljšujejo izrastke pohorske in tu bistrijsko planino, ki se od Pohorja razvejuje krez Veliki kogel, sv. Tri kralje, Greh, do Slovenje Bistrice.

Haloze so hribi in griči, ki iztekajo iz rogaške gore in iz Maceljna in se razprostirajo do Drave in Dravine, Črna gora in Najšberg še je nad Dravino. Zahodna meja jim je proti boškemu podgorju, to je proti štatenskim hribom štoperski potok. Rogatnica jih deli o gornje in spodnje Haloze, one so na levem, te na desnem bregu Rogatnice. Haloški hribi so okoli Leskovca in sv. Vida okrogli in podobni hribom v slovenskih goricah, sicer so ertasti, stermi in verhi njihovi ozki.

Na desni strani Rogatnice so spodnje Haloze, glasovite po haloškem vinu. Jugovzhodni izrastki maceljnovi delajo mejo proti Hervatskemu.

Od meje proti Dravi se verhi znižajo, in tu imamo v spodnjih Halozah tri pglavitne verste verhov, ki se vlečejo proti Dravi, in so dotlej še razve stranskih verhov nad 1000 visoki, prva versta gre med Rogatnico in Fajno, od Maceljna krez Sedlašek, Podlehnik, Tomajno, Pristavo do Št. Janža, sv. Vidu nasproti, na zahodni strani odpada k Rogatnici na vzhodno stran pa ima poprečne verhe do Tajne kakor je ložinski verh, Gruškovec in terdobojski verh, Leskovec, Tranbrek. V drugi versti verhov med Tajno in Belo gre več vrhov blizo do sred širine med hervatsko mejo in Dravo, tu pa vzhodnje verhe belski levi pritok, zahodnje pa tanjski desni pritok preterga, na oni strani se zopet podaljšajo do Drave. Tretja versta med Belo in zaverškim potokom ima zopet, precej sred potokov, svoj glaven verh, in razpošilja odtod stranske verhe. Veliki verh $\frac{1}{2}$ JZ. od Zaverča je 1306' □ visok, Zaverč, cerkva sv. Barbare na Hervatskem 1027' □. (Dalje prih.)

XIX. splošni nemški učiteljski zbor.

Po pglavitniših čerticah spisal Fr. Govekar.

(Konec.)

Tretji dan pričné se zborovanje o 9. uri. Dr. Šulce poroča o vravnavi l. 1848. osnovanega splošnega nemškega učiteljskega društva, ter vpraša, ali naj to ostane pri starem, ali naj se osnuje novo društvo. Po kratkem besedovanji prestopilo se je na dnevni red.

Dr. Meier iz Lübecka poroča o izobraževanju ženske mladosti, ter stavi te le predloge: 1. dosedanja ženska omika, posebno v viših stopnjah ne zadostuje; 2. šole naj ne prezirajo pri ženski izreji namena domače hiše in družine; 3. ozira naj se tudi na prislužnost; 4. odpravljajo naj se škodljivi vpljivi pri družčinah, kateri temne mravnost in značajnost.

Dr. Pollak pravi, v učilni načert dekliških naprav naj se privzame nauk od odgojstva; v očitne šole o izreji ženstva in popotni učitelji.

Lederer iz Pešte predlaga: 1. dekleta ubožniših staršev naj se podučujejo od 12. — 16. leta, kar je treba za nravno obstanje; 2. sverh vse ženske izobrazbe je, da postanejo zmožne pospešovati v vsakem obziru svojo srečo in srečo v svoji okolici z vsemi potrebnimi nravstvenimi in miselnimi sredstvi.

Reit pristavlja, da naj se zraven nravstvenosti ženske še tudi zadostuje potrebam duha časa in socijalnim razmeram. Oglašeni h je bilo še 13 govornikov in ena govornica. Po splošni zborovi želji govorila je govornica.

Avgusta Weijrowitz iz Berolina tedaj pravi, da, kar je predlagal dr. Meier, njej ne zadostuje. Ženskina naloga ni podložniška in službeča, kajti ona ne more le vzdržati, ampak ona more enako z možem nalogo izobraženstva doveršiti. To pa naj se izveršuje že pri začetni izreji, kar pa je dr. Meier premalo povdaril, kajti ona obsega umno oskerbovanje telesnega človeka, kakor naj imenitniši namen človeštva. Delo, ktero podeljuje možu prostost, pripelje tudi ženo k blagi prostosti. Ženska mladina vzreja naj se tako, da bode zmožna za vsako delo zunaj hiše. Predlaga: 1. ženska izreja naj pripravlja žensko za njeno posebno vzrejniško nalogo; 2. izreja in nauk ženskega spola naj se tako vredi, da bodo dekleta šolo doveršivše dovolj podučene, in tako izrejene, da bodo čisto mislile in nravno hotele. Le na tej podlagi bodo one sposobne postale, svojo vzrejniško nalogo zavedno reševati.

V tem duhu še govore Pollak, Shojanovitz iz Semlina, Toselovski iz Berolina in Janson, kateri še posebno povdarja, da bi se ženske postavile enako možkim.

Soukup izroči pismeno svoje predloge: 1. samostanska izreja ne nadomestuje zavetju izreje v družini; 2. bodi si javne ali privatne dekliške šole naj času primerni ženski omiki potrebne vednosti in pripravnosti po odreji posredujejo; 3. naj se napravijo ali samostojne nadaljujoče šole, ali pa naj se pridružijo dekliškim šolam; 4. spričevalo od nadaljujoče šole jim podeljuje privico v zakon (smeh).

Heinrich iz Prage priporoča g. Weijrowitze predlog, ter pristavlja, da naj bi se dekleta tudi soznanjale s poklicem matere, zato pa je neobhodno potrebno, da se podučuje v dekliških šolah iz znanstva človeške natore ali antropologije.

Köhler iz Dunaja pravi, da si dekleta kaj pridobivajo, to bode naloga državna.

Gospodičina Santij odgovarja, da je edini namen dekliških šol, dekleta vzrejati za pravo gospodinjstvo. Delo je geslo našega sto-

letja, in to ravno tako za moža, kakor za ženo. Da je moč ene ženske k moči enega moža v primeri kakor 1 proti 10, priterjujem, pa 10krat 1 je tudi deset. Ako bi žena ne bila prislužna, tedaj bi pri 100 ženah zgubili 10 mož. (Veselost). Da bi bila v eno osebo združena mož in žena, za to se ne potegujem, kajti modra ločitev ženske se bode izpeljala. Vprašam pa, ako ima oče petero hčeri in nobenega sina, ali bodo potem vse cmoke in štruklje kuhale? (Veselost in smeh). Upam, da bodo kmali ženske v šolah za učiteljice. Le matere postavite za učiteljice, in odgojevale vam bodo matere. Dalje dokazuje, da zakonski stan učiteljskega stanú ne ovira, timveč da je ženska kakor mati za ta stan še le bolj sposobna.

Pri glasovanji bili so potem sprejeti predlog g. Weirowitze, dr. Meierja 1. in 4., predlog Reifa in dr. Pollaka, prvi predlog Lederer-ja in Soukupa 1. in 3. predlog; 4. predlog tega govornika pa je padel.

Na to Pfeifer iz Avgsburga naznanja, da kraj še ni določen za prihodnji zbor; predsednik pa pristavlja, da zato bode skerbel odbor.

Ko so bile oznanjene še nekatere opravilske zadeve, sklenil je zbor predsednik Hoffman, ter je najprej omenjal delavnosti in marljivosti zborove in važnosti obravnavanih vprašanj. Dalje omenja, kaj se je vse pripravilo učiteljskemu zboru, da se je tako delo olajšalo. Za vse to izrekuje najprej zahvalo presvitlemu cesarju (zbor se vzdigne ter zakliče trikrat „Slava“); za tim se zahvaljuje najvišem in višim oblastim avstrijskim, krajnemu odboru, ter nadaljuje: „Zbrali smo se zavoljo važne stvari, preimenitne naloge v ljudski šoli, ktero zastopajo pri zboru vse verste. Še vé, da po svoji veljavnosti te naloge povsodi še ne spoznajo. Žalibog, dobé se kraji, kjer je šola še zanemarjena in pozabljena, kjer se ne more prosto razvijati, kar je pa za njeno življenje najvažnije in naj bolj potrebno. Zborova naloga je tedaj domovini oznanovati imenitne besede: Vi knezje in gospodje, meščani in meščanke, možje in žene, viši in nižji pazite in skerbite za šolo; ako tega ne storite, pa storite sto drugih reči, tedaj pri vas ne more cveteti ljudski blagoslov, in vaši otroci ne bodo srečni in modri, kakoršni bi imeli biti. Komur je mar pospešovati blagor šole, on naj gre v šolo, ter pogleda, kaj jej manjka, ter pomaga šoli in naj podpira učitelje. Kjer je šola pozabljena in slabo preskerbljena; kjer se skerba za vsakdanji kruh z učiteljem k mizi useda; kjer bolezen in odrekovanje v učiteljevem žepu pomoči ne najde; kjer si duha na bogastvu književnosti okrepevati ne more; kjer vlada dušna in telesna potreba in pomanjkanje: tam ljudstvo ni prosto vklub vsej imenitnosti in bliščobi, ampak zdihuje v robstvu in sužnosti. Naloga ljudske šole je, združevati narode in verske družbe, ona ima biti spravnica različnih verst ljudske družbe. Šola širi omiko med ljudstvo; omikana ljudstva pa se ne sovražijo. Šola pa tudi donáša mir; nevednost pa je divja. Neoziraje se na vero, naj sleherni iz med nas, bodi si, da je pri šoli na višjem ali nižjem mestu, vsaki naj se trudi za mir. Vsi hočemo biti odgojevalci človeštva. Da je človek podoba božja, zapišimo si na svoje zastave, ter hodimo za njo do konca svojega življenja. Želja, s ktero

sklenem XIX. splošni nemški zbor je, da bi se vsaki od tod domú povračal s sklepom, da bode imel mladino za to, za kar je namenjena, da je na zemlji naj imenitniša, častitljivša in viša podoba božja. K temu naj pa daje svoj blagoslov on, od koder pride vse dobro! S to prošnjo, katero v nebo pošiljam, izrekam, da je XIX. splošni nemški učiteljski zbor sklenjen.

Obert iz Erdeljskega se predsedniku zahvaljuje za pravičnost, nepristranost in premišeljuost, s katero je zborovanje vodil. On je osramotil terde in ojstre besede, da — kogar bogovi sovražijo, učitelja izvolijo, — mogočna „slava“ zadoni predsedniku. Pevci Šubertove družbe pa sklenejo zbor z lepim koralom.

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levičnik*.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

Za poljedelstvom prišla je na versto živinoreja. Omenjala sta se nam zlasti dva namena živinoreje, namreč, da jo kmetijski gospodarji gojé zastran delavnih moči (vprége), in da po nji spravljajo razne poljske pridelke v korist ter v denar. Djal je g. docent, da je bila živinoreja predhodnica poljedelstva, o čimur nam zgodovina in tudi sv. pismo mnogo pripoveduje. Povedalo se je dalje, da je v mnogih krajih živinoreja glavni namen kmetij, in da ji daje tudi naj več dobička. Zlasti v planinskih krajih je živinoreja veliko važniša mimo poljedelstva, le škoda, da ljudje vse to veliko premalo prevdarjajo. Žitni pridelek ima namreč po goratih krajih, kaj slabo prihodnost, ker nam železnice iz žitnih dežel (iz Ogrije, Banata, Slavonije in Hervaškega) ta pridelek v obilni meri in po dovolj nizki ceni dovažujejo. Povzdiga živinoreje je Avstriji silno potrebna, ker se še vedno več živine iz vnanjih držav v naše cesarstvo prižene, kakor pa od nas v ptuje dežele prodaja. *) Tako se je n. pr. l. 1857. prignalo v Avstrijo okoli 15 tisuč volov, pa z njimi tudi živinska kuga. Povdarjal je pri tej priliki g. docent potrebo živinskega popisovanja, in povedal, da so bili našteji pri predzadnjem delu **) 3,400.000 konj (večina jih je bila na Ogerskem, ker je ondi podnebje konjski reji naj bolj

*) Naj več se iz Avstrije izvažva volne in sirovega masla. Pis.

**) Kakor je znano, smo zadnje popisovanje imeli že letošnje leto. Izid njegov bomo zvedeli o svojem času. Pis.

vgodno); — 77.000 oslov in mól; — 13,700.000 govéd (izmed teh jih je spadalo 8 milijonov na zapadne avstrijske dežele); 16,500.000 ovac (pa bi jih po mnenju g. docenta vtegnilo biti polovico več), izmed katerih se jih je štelo na ogerske dežele 11 milijonov; 1,500.000 koz (sama Dalmacija jih ima blizo 500.000). Djal je g. profesor, da se kože mnogo, toda po krivici preganjajo, kajti z vso pravico imenujejo se krava revnega kmetiča. Prešičev (svinj) se je bilo naštelo pri predzadnjem popisovanju *) do 8 milijonov, in se je odlikovala o tej zadevi posebno štajarska dežela. O živalskih pridelkih našega cesarstva je imenoval g. docent na leto 90 milijonov veder kravjega in 9 milijonov vedrov kozjega mleka. Sira se bajè naredi v Avstriji 1,300.000 cent., pa je g. docent dvomil, ali je res tako ali ne, ker se razun Tirolskega s sirarstvom le nezdatno v našem cesarstvu pečajo, kar pa je zeló napačno, ker ta pridelek daje kaj dober dobiček. (Malo Švicarsko izvozi na leto 300.000 cent. sira.) Volne se pridelala pri nas do 1,500.000 centov.

(Dalje prih.)

Ogled po šolskem svetu.

Iz šmarskega okraja (na Štajerskem). Okrajno celjsko učit. društvo ima vsaki prvi četrtek v mesecu shod. Gibljivo se ga učitelji vdeležujejo. Zaderžek je do sedaj bil, da jih veliko na od straneh ni vedelo za to društvo. Pravila tega društva je vlada poterdila. Stalno društveno vodstvo je: G. dr. Lindner, načelnik; g. Vučnik, njegov namestnik; g. Zdolšek, blagajnik; gg. Miklavec in Kresnik, zapisovalca; gg. Tribnik, Tisch in Koderman pa so odborniki. Pri zadnjem shodu 7. julija je bilo na versti: G. Tribnik je naznanjal sklučila 19. splošnega nemškega uč. zbora; g. Bobizut je govoril o zvezi ogledalnega poduka pri dveh oddelkih (slovensko); g. Tisch je razlagal, kako naj se povestnica v ljudski šoli obdeluje, g. dr. Lindner, kako ravnati, da bi učitelji obilo pristopili k uč. društvu, in sklenilo se je, da se bodo društvena pravila natisnila, in se potem učiteljem razposlala. Prihodnje zborovanje bode (prvi četrtek) 4. avgusta t. l.

V šmarskem okraju je umrl g. Janez Novak, učit. pri sv. Petru na Medvedovem selu. R. I. P. Zač. je tam postavljen g. A. Močnik. *)

*) V zadevah živinskega popisovanja je naročal g. docent, naj posebno mi učitelji pri enacih okolščinah ljudem prigovarjamo, da živine nikar ne zatajujejo, kakor se to le prerado zgodi. Ja, — pač res, le prerado, česar sem se pri zadnjem popisovanju lahko sam prepričal. Edini vzrok se meni dozdeva ta, ker se pri nas res hoče že skoro vse pod davek spraviti, in tako kaže kmet tudi pri čisto nedolžnih rečeh svoje nezaupanje. Pis.

*) Slišimo, da naši verli sosedje na Štajerskem letos mislijo napraviti splošni učiteljski zbor vseh štajarskih ljudskih učiteljev. Prosimo, povejte nam kaj od tega! Vredn.

Iz Poloma na Kočevskem. Učitelji černomeljskega okraja so res prav marljivi, in nam dajejo lep zgled, kako naj bi delali tudi drugod po naši domovini. Že večkrat sem mislil, ali bi ne bilo dobro, ko bi se tudi kočevski učitelji duševno združili in ustanovili okrajno učiteljsko društvo, katero bi bilo šoli in nam na mnogo korist. Dandanes je nam učiteljem zelo treba dušne vezi in napredovanja v združbi. Ljubi sosedje učitelji, prevdarite to misel, in glejte, da se vresničite — ako ne koj, vendar kmalu.

Z.

Iz pod Blegoža. Naj mi bode dovoljeno, da spregovorim nekoliko o novi šolski postavi, ki otroke sili v šolo od 6. do 14. leta. Res je sicer, da otroci v bolj zreli starosti bolje razumevajo, toda, kar se tiče točke, ki pravi: „Die Schulpflichtigkeit beginnt mit dem vollendeten sechsten und dauert bis zum vollendeten vierzehnten Lebensjahre“, se pri nas na deželi ne bode mogla spolnovati, ker raji bode oče kazen terpel, kakor da bi svojega sina, ki mu bo doma že za hlapca služil, redno do 14. leta v šolo pošiljal. To določilo naj bi se tedaj prenaradilo. Učiteljem je dobro znano, da niso vsi otroci enakega uma, eni se v treh letih več naučijo, kakor drugi v petih, zatoraj naj bi se ne silili v si otroci brez razločka do 14. leta v vsakdanjo šolo, ampak naj bi se tisti otroci, ki so 11. ali 12. leto že dopolnili in ki so si že pridobili za življenje potrebnih vednosti, vsakdanje šole oprostili, in naj bi potem hodili v ponavljajno šolo. Vsi otroci, ki bi neredno hodili v šolo, in ki bi še ne znali dovolj, naj bi se pa silili do 14. leta v vsakdanjo šolo. Tako ravnanje bi več ali manj pospeševalo redno šolsko obiskovanje.

M. Kalan.

Z lga. V 14. „Tov.“ I. je g. dopisnik iz Poloma hvalil Stangenbergerjevo knjigo „Naravoslovje za ljudsko šolo“. Res smo veseli tega zelo koristnega učilnega pomočka, toda, kar zadeva vnanjo opravo te knjige, želeli bi, da bi se pri drugem natisu popravile barve na posamnih koloriranih podobah. Da podobe pogled uspešno namestujejo, morajo biti natančne in zveste. Nenatančne podobe rodé napčno predstavnost, katero pozneje odpraviti je zelo težavno. Omenjena knjiga ima mnogo podob napčno koloriranih. Omenjam le močersada, ose, podleska, volčje jagode i. t. d. „Močerad“ je v knjigi rujav in ima rumene lise, živ ima tudi rumene lise, toda ni rujav, ampak črn. „Osa je zelenovišnjeva, resnična pa rumena s črnimi progami. „Podlesk“ je zelen, zares pa rudeče cvetè. „Volčja jagoda“ ima rudečo, v naravi pa višnjevočerno jagodo. Ako tedaj učitelj podobe omenjene knjige učencem kaže, naj jih opominja, da naj ne gledajo preveč na barve, ter naj sam nadomestuje, kar je pri podobah pomanjkljivega. Menim, da so to naj več tiskarni pogreški, kateri se bodo drugopot odpravili.

J. Grebenec.

Iz Černomlja. Tukajšnje učiteljsko društvo je imelo svoj tretji shod 8. jun. t. l. Predsedoval mu je podpredsednik g. Jeršinovec. Obravnavalo se je o Praprotnikovi „Slovnici za pervence“, kakor jo je opisal g. Juvan, ki pa je bil to pot ravno pri nemškem učit. zboru na Dunaju. Bral je ta spis g. Schiller, in vdeleževalci tega zbora o tem odobro-

vali so vse predloge. Vse te misli in želje — kaj in kako naj bi se tej Slovnici še pridjalo, poslali smo g. pisatelju te slovnice. *)

Četerti, t. j. zadnji zbor prvega društvenega leta bomo imeli meseca avgusta, in pogovarjali se bomo o teh le točkah: 1) Dom in šola naj otroke vadi samodelavnosti. 2) Kako naj učitelj učence napeljuje, da bodo reči v naravi prav in na korist ogledovali in premišljevali. 3) Koliko bi šolstvu in učiteljstvu koristilo, ako bi se učitelji večkrat obiskovali in k šolskim spraševanjem hodili.

Iz Ljubljane. Spraševanje za ljudske učitelje bode letos v tukajšnji c. k. učiteljski izobraževalnici 20. in 21. septembra t. l. Učitelji, ki hočejo priti k temu spraševanju, naj se tedaj popred zglasajo pri vodstvu omenjene izobraževalnice.

— V gospodarsko šolo v Gradec bodo šli ti le učitelji: Florijan Kaliger iz Boštanja, Janez Simončič od Šentjerneja, Jakob Koželj iz Čermošnic, Janez Poženelj s Črnega verha, France Praprotnik iz Lesec, Marka Kovšca iz Selc, Leopold Abram od Fare pri Kostelu in Vincenc Levstek z Dobrove.

— Vse ljubljanske šole so šolsko leto končale s pretečenim mesecem. O letošni šolski letini bode „Tov.“ prihodnjič govoril.

— Spraševanje v mestni glavni šoli je poveličeval s svojo nazočnostjo tudi c. k. deželni poglavar gospod baron Conrad Eibesfeld.

— V Gorici pri Paternolitu so prišle na svetlo: Podučne povesti, spisal v laškem jeziku Francišek Soave, ali povesti H. Parea in L. Bramieri, poslovenil Štefan Kocijančič (drugega natisa s 6 podobami). Te lepe povesti so slovenski mladini že davno znane in ker so doživile drugega natisa, želimo, da bi se sedaj še bolj razširjale.

— Tudi je prišel na svetlo roman „Dim“, ki ga je poslovenil Samec Maksimilijan.

— Po naj novejši štetvi je na svetu 1000 raznih ver in 3064 jezikov. Prebivalcev na vsi zemlji je 1300 milijonov. Od teh je 355 mil. kristijanov (170 mil. katoličanov, 76 mil. grekov in 89 mil. protestantov), 7 mil. judov, 160 mil. muhamedancev, 600 mil. spozn. Buddha ali Brahma in 200 mil. Fetišev.

— Na zgor. Nemškem šteje se na 7 prebivalcev 1 učenec, v Veliki Britaniji na 9, na Francoskem na 11, v Avstriji na 14, na Ruskem na 132 prebivalcev 1 učenec.

*) Hvala marljivim učiteljem za poslano opazko, katerih pa sedaj še v „Tov.“ zavoljo tesnega prostora ne moremo natisniti — posebno pa tudi za to ne, ker bi bil odgovor na ta spis preobširen; sicer pa naj se pomisli, da je ta slovnica namenjena le pervencem in začetnim šolam, ne pa večjim jezikoslovnim učencem.

Pisatelj

„Slovenske slovnice za pervence“.

Listnica. G. J. P.: Vaša pesmica, akoravno začetnica, kaže pesniško žilo. — G. Ž. v T.: Cena el. tabel je razna. Zmenite se z g. Giontinitom!